

فصلنامه علمی- پژوهشی تاریخ اسلام و ایران دانشگاه الزهراء(س)
سال بیست و هشتم، دوره جدید، شماره ۳۷، پیاپی ۱۲۷، بهار ۱۳۹۷

بررسی جنسیت و پایگاه اجتماعی نویسندگان در نشریه عالم نسوان^۱

زرین شریفیان پور^۲

سهیلا ترابی فارسانی^۳

علیرضا ابطحی^۴

تاریخ دریافت: ۹۶/۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۰/۹

چکیده

با پیروزی جنبش مشروطه، زمینه برای حضور زنان در فعالیت‌های جدید فرهنگی از جمله انتشار نشریات زنان مهیا شد. «عالم نسوان» یکی از نشریاتی بود که در فاصله سال‌های ۱۲۹۹ تا ۱۳۱۲ ش. منتشر می‌شد. این نشریه فرصتی برای نویسندگان فراهم کرد تا با ارسال مقاله و نوشته به بیان دیدگاه‌ها و ایده‌های خویش بپردازند. از این رو نویسندگان شناخته شده یا گمنام با قلم خود با این نشریه همکاری نمودند. این پژوهش می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که به‌رغم این که در آن دوره هنوز بستر

۱. شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/hii.2018.15027.1344

۲. دانشجوی دکتری تاریخ ایران اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نجف آباد؛ zsharifianpoor@yahoo.com

۳. دانشیار گروه تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نجف آباد (نویسنده مسئول)؛ stfarsani@iaun.ac.ir

۴. استادیار گروه تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نجف آباد؛ ar-abtahi@phu.iaun.ac.ir

فرهنگی لازم برای رشد زنان باسواد چندان مهیا نبود، مطالب این نشریات توسط چه کسانی نوشته می‌شده است؟ این پژوهش با روش تحلیل محتوایی و آماری، با تمرکز بر مقالات این نشریه در قالب تألیف و ترجمه و با کمک ارقام و ترسیم جداول مشخص، در صدد است نشان دهد که مشارکت مردان و زنان در بخش‌های گوناگون این نشریه به چه میزان بوده و این نویسندگان از چه پایگاه فرهنگی و اجتماعی برخوردار بوده‌اند. ماحصل پژوهش نشان می‌دهد که از حیث آماری، تعداد نویسندگان زن، که در قالب مقاله و به‌شکلی جدی با نشریه همکاری می‌کردند، بیشتر از نویسندگان مرد بوده است. این آمار شامل ۴۵/۴ درصد زنان، ۴۳/۳ درصد مردان و ۱۱/۳ درصد نیز با جنسیت نامشخص می‌باشد. اغلب نویسندگان که در بین آنان اهل سیاست و اقلیت‌های مذهبی نیز به چشم می‌خورند، افراد تحصیل‌کرده از رده‌های بالای اجتماعی، فارغ‌التحصیلان مدارس آمریکایی و نویسندگان خارجی، به‌ویژه از آمریکا، بودند که می‌کوشیدند زنان را با فرهنگ و ارزش‌های نوین آشنا کنند.

واژه‌های کلیدی: نشریه عالم نسوان، نویسندگان، زنان، مشارکت.

مقدمه

در عصر مشروطه مطبوعات نقشی تأثیرگذار در روند کنش‌های فرهنگی این دوره ایفا می‌کردند. به دنبال پیروزی انقلاب مشروطه زنان روشنفکر و تحصیلکرده در صدد برآمدند تا با چاپ و انتشار روزنامه و نشریه به دایره فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی قدم گزاردند و به تنویر افکار و ارتقای سطح دانش و آگاهی زنان بپردازند.

نویسندگان در این نشریات دیدگاه‌ها و افکار خود را صریح و روشن مطرح کردند و به کنشی آگاهانه برای تغییر وضع موجود دست زدند. آنان کوشیدند مسائل و مشکلات زنان را در معرض توجه قرار دهند و به زنان رویکرد جدیدی از زندگی و امور روزمره توصیه کنند تا هم زمان با تحولات جامعه، تغییری در زندگی آنها رخ دهد.

از جمله این نشریات زنانه می‌توان به عالم نسوان به صاحب امتیازی خانم نوابه صفوی اشاره کرد. این نشریه تحت نظر مجمع فارغ‌التحصیلان مدرسه دخترانه آمریکایی ایران منتشر می‌شد. بعدها بسیاری از دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان این مدرسه در زمینه مقاله‌نویسی با نشریه عالم نسوان همکاری داشتند.

پژوهش حاضر درصدد است با بررسی تمام شماره‌های موجود نشریه عالم نسوان و با استناد به داده‌های آماری، مشارکت نویسندگان و مترجمان نشریه عالم نسوان در بخش‌های گوناگون مانند «حفظ‌الصحة، پرستاری و تربیت اطفال، نسوان، خانه‌داری - مد و لباس» را در جداول جداگانه نشان دهد.

از آنجایی که زنان دست‌به‌قلم معدود بوده‌اند و آنان که در خانواده‌های خواص دانشی آموخته بودند، انگیزه یا جرأت هنجارشکنی نداشتند، دفتر نشریه مسابقاتی ترتیب می‌داد تا زنان فرصت و انگیزه لازم برای ارسال مطالب خود را پیدا کنند. از این رو در این آمارها عمدتاً برندگان این مسابقات مدنظر قرار گرفتند. لازم به ذکر است که نویسندگان مطالب ادبی و متفرقه به سبب طولانی شدن مقاله از این نمونه آماری خارج شدند. تعداد مقاله‌هایی که هر نویسنده در هر بخش ارائه نموده مشخص، و میزان مشارکت آنان به‌طور درصدی نمایش داده شده است.

لازم به ذکر است که محققین متعددی به موضوع پژوهش در زمینه نشریات زنان پس از مشروطه توجه کرده‌اند و مقاله‌هایی در این خصوص به رشته تحریر درآورده‌اند، که از نمونه‌های آن می‌توان به «زن و تحول گفتمان از خلال نشریه‌های زنان از مشروطه تا پهلوی» (ترابی فارسانی، ۱۳۹۵: ش ۳۰)، «از خلوت خانه تا عرصه اجتماعی: رویارویی زنان عصر مشروطیت یا دوگانگی فرهنگ و طبیعت» (فصیحی، ۱۳۹۱: ش ۸) و «زنان شاعر مجله عالم نسوان» (معصومه سیار، ۱۳۸۸) منتشر شده در مجموعه مقالات همایش صد سال شعر زنان» اشاره کرد. نمونه‌هایی از این دست عمدتاً در پی بازشناسی محتوای نشریات زنان به صورت کلی در این دوره بوده‌اند. همچنین برخی کتاب‌ها مانند تاریخ جراید و مجلات ایران (صدر هاشمی، ۱۳۶۴)، زنان روزنامه‌نگار و اندیشمند ایران (شیخ‌الاسلامی، ۱۳۵۱)، نشریات ویژه زنان (ببران، ۱۳۸۳) صرفاً به معرفی نشریات زنان پرداخته‌اند که با رویکرد تحلیلی این پژوهش متفاوت است.

عناوین و القاب نویسندگان در نشریه عالم نسوان

اگرچه نشریه عالم نسوان درصدد بود همان گونه که محتوای مطالب موضوعیت زنانه دارد، نویسندگان نیز از زنان باشند (شیخ‌الاسلامی، ۱۳۵۱: ۱۲۵) اما این امر تحقق نیافت. همان‌طور که پیش از این اشاره شد، زنان در ادوار گذشته آموزش، دانش لازم و جسارت برای حضور در عرصه‌های علمی و فرهنگی را کسب نکرده بودند، از این رو مسئولان نشریه با برگزاری مسابقات با طرح سؤالاتی تحت عناوینی چون «همسر خیالی شما»، «دخترتان چه قسم زنی می‌خواهید باشد» و «پسر خیالی شما» (عالم نسوان، س ۱۰، ش ۲: ۷۹ و ش ۶: ۲۶۴؛ س ۱۱، ش ۱: ۳ و ۳۰؛ و ش ۲: ۷۳ و ش ۳: ۱۴۲ و ش ۴: ۱۷۹) می‌کوشیدند تا بستر گفتگویی را در اختیار دختران و زنان قرار دهند تا ایده‌ها و دیدگاه‌های خود را آشکارا مطرح و مکتوب کنند و استعدادهای درونی خویش را شکوفا سازند و همچنین با طرح فرهنگ عامه به نقد و بررسی آن پردازند. نشریه عالم نسوان هدف از این شیوه مطلب‌نویسی را تربیت زنان نویسنده ذکر می‌کرد و بر این باور بود که با این روش «در بین توده جوان و مخصوصاً نسوان ایران، نویسندگان زبردست» پرورش می‌دهد (س ۱۱، ش ۲: ۴۹). بر این اساس در شماره‌های متعدد نشریه همچنان به تشویق زنان برای ارسال مطالب خود می‌پرداخت (عالم نسوان، س ۱۰، ش ۲: ۶۰).

در بدو امر بخش وسیعی از نویسندگان را فارغ‌التحصیلان مدرسه آمریکایی تشکیل می‌دادند، اما با گذشت چند سال از انتشار نشریه عملکرد آن به گونه‌ای شد که نویسندگانی از طیف‌های مختلف از جمله مهندسان، پزشکان، پرستاران، شعراء، معلمان، زنان خانه‌دار، محصلین مدارس و افراد خارجی برای نشریه مکتوباتی می‌فرستادند. دفتر نشریه با فراخوان زنان جهت ارسال مقالات، از آن‌ها می‌خواست «هر مقاله با امضاء و آدرس نویسنده به اداره برسد ولی می‌تواند امضا را در اداره محفوظ نمایند. اداره در رد و قبول و تنقید هر مقاله مختار است و فقط مطالبی درج می‌کند که با مسلک مجله مخالف نباشد» (عالم نسوان، س ۱، ش ۱: ۲).

برخی از نویسندگان از به‌کاربردن نام کامل امتناع داشتند، به گونه‌ای که هویت‌شان برای خوانندگان نامشخص بود. گروهی نیز خود را با نام همسران یا پدرانشان معرفی می‌کردند خانم دکتر مهدی‌خان ملک‌زاده، سریه خانم میرزا رضاخان افشار یا مریم خانم

صیبه مرحوم مفتاح‌الملک نمونه‌هایی از این دست است (عالم نسوان، س ۱، ش ۲: ۲۳ و ش ۳: ۲۵ و ش ۱: ۲۸ و ش ۵: ۱۹). شاید این نویسندگان با تکیه بر نام مردان درصدد بودند اعتبار خانوادگی خود و یا محارمیشان را پشتوانه خویش قرار دهند. اشخاصی که تمایل داشتند ناشناس باقی بمانند، اسم خود را به صورت عام مثلاً یک نفر کرمانی (عالم نسوان، س ۸، ش ۲: ۷۳) یا با عنوان امضاء محفوظ (عالم نسوان، س ۵، ش ۶: ۳۱) و یا به صورت مخفف مثلاً «ع، ر، م» (عالم نسوان، س ۷، ش ۶: ۲۳۰) می‌نگاشتند که کاملاً غیرقابل شناسایی بود و جنسیت‌شان برای خواننده مشخص نمی‌شد. شاید علت را بتوان در این جستجو کرد که در گذشته به سبب فشار هنجارهای اجتماعی، تعصب و غیرت از استعمال نام دختران و زنان در عرصه‌های اجتماعی خودداری می‌شد (ترابی فارسانی، ۱۳۸۸: ۹). برخی از نگارندگان از جمله خانم حمیده نیکو با انتخاب اسامی مستعاری چون «منتظر مرگ»، «حزن و اندوه درونی‌شان را به نمایش می‌گذاشتند (عالم نسوان، س ۴، ش ۲: ۳۶). گاه نویسندگان مردی بودند که خود را با نام زن معرفی می‌کردند. مقالات فکاهی و انتقادی که با نام دلشاد خانم چنگیزی منتشر می‌شد به گفته مهرانگیز دولتشاهی در واقع نوشته آقای ابراهیم خواجه‌نوری بود^۱ (دولتشاهی، مهرانگیز، ۱۳۸۲، ش ۴: ۶۴۷). احتمالاً چون نشریه تأکید بر چاپ نوشته‌های زنان داشت، برخی از مردان مطالب خود را با نام زنانه ارسال می‌کردند تا مانع برخی از حساسیت‌ها شوند.

مطالبی که نویسندگان آن از افشای نام خود خودداری می‌کردند عبارت بود از: جواب مسابقات، دل‌نوشته‌ها، شکواییه از زمانه، و زندگی و ظلمی که بر آنها رفته بود. از قراین متنی مشخص می‌شود که چنین مقالاتی بیشتر از زنانی بود که قصد داشتند هویت‌شان آشکار نشود.

میزان تحصیلات، مراتب علمی نویسندگان و ارتباط آن با مقوله‌بندی مقالات
نویسندگانی که در قالب مقاله و یا به شیوه‌های دیگر با نشریه عالم نسوان همکاری داشتند، افراد درس‌خوانده و مدرسه‌رفته‌ای بودند که سال‌های بعد به مدارج بالاتر علمی دست یافته و در زمره تحصیل‌کردگان و یا روشنفکران درآمده و یا به جرگه سیاستمداران پیوستند. برای نمونه می‌توان از علی محمد عامری، استاد زبان فارسی (افشار، ۱۳۵۷: ۷۴۲)،

۱. روایتی است و مستند دیگری نیست. از این رو در داده‌های آماری به عنوان یک نویسنده زن محسوب شده است.

علی اصغر شمیم، لیسانس تاریخ و جغرافیا (شمیم، ۱۳۷۰) و نیره سمیعی، لیسانس ادبیات (حزب ایران نوین به روایت ساواک، ج ۱، ۱۳۸۰: ۱۲۸) نام برد. برخی از نویسندگان نیز در خارج از کشور به تحصیل پرداختند همچون امیراعلم فارغ‌التحصیل رشته پزشکی از دانشگاه لیون (روستایی، ۱۳۸۲، ج ۲: ۱۲۳)، تقی بهرامی دکترای کشاورزی از آلمان (ابریشمی، ۱۳۷۳: ۱۷۶ و مرسلوند، ۱۳۶۹، ج ۲: ۱۰۸)، رضازاده شفق دکترای فلسفه از برلن (عاقلی، باقر، ۱۳۸۰، ج ۲: ۷۲۸ و اتحاد، ۱۳۸۰، ج ۳: ۲۰۱). از میان زنان نویسنده نیز می‌توان به صدیقه دولت‌آبادی فارغ‌التحصیل تعلیم و تربیت (دژم، ۱۳۸۴: ۱۵۹ و بامداد، ۱۳۴۷، ج ۱: ۵۲) و ایران تیمورتاش تحصیل کرده فلسفه، هر دو از دانشگاه سوربن (فرخ زاد، ۱۳۸۱: ۲۳۴) اشاره کرد.

اطلاعات موجود از نویسندگان عالم نسوان و محتوای مقالات نگاشته شده به وضوح نشان می‌دهد که این نویسندگان عمدتاً در حوزه‌های تخصصی خود قلم می‌زدند و با توجه به دانش و رشته تخصصی و نیز با عنایت به نیازهای جامعه، مکتوباتی را به دفتر مجله ارسال می‌کرده‌اند. مطالب مربوط به «حفظ الصحه و تربیت و پرستاری کودکان» را پزشکان متخصص در این حوزه می‌نگاشتند. برای مثال دکتر مکداول از پزشکان حاذق چهار مقاله و دکتر نلیکان، پزشک بیمارستان دولتی ایران، پنج مقاله درباره مسائل پزشکی به مجله عالم نسوان ارسال کرده‌اند (عالم نسوان، س ۱، ش ۴: ۶ و س ۳، ش ۳: ۴) مستر سمویل، پسر دکتر سعید کردستانی، از مهندسان مجرب و آزموده (رسولی: ۸۵) سه مقاله درباره معماری به چاپ رساند (عالم نسوان، س ۵، ش ۵: ۶؛ سال ۶، ش ۱: ۱۴ و ش ۲: ۱۵).

خانم طیبه میردامادی خوزانی، اولین زنی است که دکترای تعلیم و تربیت از آمریکا اخذ نمود (میردامادی، ریحان، «ارتباط شخصی»، ۲۳ شهریور ۱۳۹۶). او درباره رشته تحصیلی خود دو مقاله تحت عناوین «اقدامات دولت و ملت آمریکا در پرورش اطفال» و «اهمیت تعلیم ابتدایی» در عالم نسوان به رشته تحریر درآورد (عالم نسوان، س ۱۲، ش ۱: ۳ و س ۱۰، ش ۳: ۱۰۶). امیرارسلان خلعتبری لیسانس حقوق (خلعتبری، ۱۳۹۲: ۱۳) مقاله‌ای درباره حقوق زنان نوشت. او معتقد بود اگرچه قانون جدید ازدواج در چند ماده وضع شده، لیکن کم‌بودن آن دلیل نقصان نمی‌باشد و حقوق زنان را تا اندازه‌ای تأمین خواهد کرد (عالم نسوان، س ۱۲، ش ۳: ۹۷)

میر مهدی ورزشنده، دانش‌آموخته ورزش‌های سوئدی از بلژیک و مسئول اولین سفر بین‌المللی تیم فوتبال ایران (زارعی، ۱۳۹۲: ۵۹) مقاله‌ای با عنوان «ورزش نسوان» به نشریه عرضه کرد. او متذکر شد که چون دختران امروز مادران آینده‌اند، لذا ورزش برای دختران بیش از پسران ضرورت دارد (عالم نسوان، س ۷، ش ۵: ۱۷۵).

در پاره‌ای اوقات نشریه برای بالابردن سطح مطالب، نیاز جامعه و در راستای اهداف مجله از نویسندگان متخصص و معتبر درخواست می‌کرد مطالب خاصی را ارسال نمایند؛ مانند مقالاتی که دکتر نلیکان، به دفتر نشریه ارسال کرد. او به دنبال شیوع بیماری آبله در تهران به درخواست نشریه دو مقاله در این باره نگاشت (عالم نسوان، س ۶، ش ۳: ۶ و ش ۴: ۹). همچنین با توجه به عدم آگاهی‌های لازم در خصوص پرستاری از بیماران در منزل، مدیر نشریه عالم نسوان لازم دانست از دکتر نلیکان تقاضا کند در این خصوص مقاله‌ای بنویسد (عالم نسوان، س ۳، ش ۳: ۶). و نیز دو مقاله‌ای که رشید یاسمی در زمینه مقام زن به درخواست نشریه به رشته تحریر درآورد، از این نوع است (عالم نسوان، س ۹، ش ۲: ۵۵ و ش ۳: ۱۰۳).

مشارکت اهل سیاست و اقلیت‌های مذهبی با نشریه عالم نسوان

از اهل سیاست و برخی اقلیت‌های مذهبی نیز در زمره نویسندگان نشریه بودند. بعضی از آنها نیز در سال‌های بعد به مناصبی دست یافتند که از این جمله می‌توان به افرادی چون امیر اعلم، پزشک مخصوص رضاشاه (نظری، ۱۳۸۸: ۱۱۷)، نصیرالدوله بدر، نماینده مجلس و در کابینه وثوق‌الدوله وزیر معارف (انوری، حسن، ۱۳۸۷، ج ۳: ۲۱۸۶ و عاقلی، ۱۳۸۱: ۳۵۲) و همچنین به دکتر اعلم (روستایی، ۱۳۸۲، ج ۲: ۱۲۷)، دکتر رضازاده شفق (صدیق، ۱۳۵۲: ۱۰۷) و نیره سمیعی (حزب ایران نوین، ج ۱، ۱۳۸۰: ۱۲۹) که در چندین دوره به مجلس شورای ملی و سنا راه یافتند، اشاره کرد.

نویسندگان با گرایش‌های سیاسی متفاوت با نشریه همکاری داشتند، برای نمونه دکتر فریدون کشاورز (نظری، ۱۳۸۸: ۶۸۵) که در سال‌های بعد دارای گرایش چپ و متمایل به حزب توده شد، رحیم نامور از سران حزب توده (پرونده ناتمام: ۱۱۶) گردید و مهندس احمد رضوی به حزب دموکرات ایران پیوست (هوشنگ مهدوی، ۱۳۸۴: ۷۴)، هما

محمودی از اعضای فعال جمعیت زنان (بامداد، ۱۳۴۷، ج ۲: ۲۸)، نیره سمیعی به عضویت مؤسسين حزب ایران نوین (حزب ایران نوین به روایت ساواک، ج ۱، ۱۳۸۰: ۱۲۹) و نیز خدیجه کشاورز به عضویت سازمان زنان در آمد (آبراهیمان، ۱۳۷۷: ۴۱۲-۴۱۳).

در بین نویسندگان افرادی از اقلیت‌های مذهبی مختلف نیز به چشم می‌خورد. کتایون سروشیان از اولین اعضای کانون زردتشتیان کرمان بود (ضیا طبری، آرش، تاریخچه سازمان زنان و انجمن زردتشتیان کرمان). وی تحت تأثیر مقالات مجله به‌ویژه نوشته‌های صدیقه دولت‌آبادی، می‌نویسد: تنها راه نجات نسوان ایران، علم‌گرایی و آموزش و تحصیل زنان است (عالم نسوان، س ۸، ش ۶: ۲۰۱). همچنین فرنگیس شاهرخ، بانوی زردتشتی و بنیانگذار انجمن فرهنگ ایران باستان (مصاحبه با فرنگیس شاهرخ، «نوامبر ۱۹۸۳») در روز جشن فارغ‌التحصیلی مدرسه نسوان آمریکایی در زمینه «تساوی حقوق در مدارج تحصیلی» سخنرانی ایراد نمود که در نشریه عالم نسوان به چاپ رسید (عالم نسوان، س ۱۳، ش ۲: ۳۹).

از جمله مترجمان زبردستی که با مجله عالم نسوان همکاری داشت سلیمان حیم از افراد سرشناس یهودی و دانش‌آموخته مدرسه کالج آمریکایی تهران بود (امامی، ۱۳۸۵: ۱۹۱، عالم نسوان، س ۵، ش ۴: ۳۳، س ۸، ش ۴: ۱۵۶، ش ۵: ۱۹۳).

دکتر سعید کردستانی از مسلمانانی بود که با وجود مخالفت‌های اطرافیان به مسیحیت گرایش پیدا کرد (رسولی و همکاران، ۱۹۵۷: ۲۱). این پزشک برجسته مسیحی در بخش حفظ‌الصحه با نشریه عالم نسوان همکاری داشت (عالم نسوان، س ۱، ش ۵: ۴؛ س ۲، ش اول: ۵ و ش ۲: ۶).

نویسندگان خارجی

ده درصد از نویسندگان نشریه خارجی بودند. با توجه به جداول زیر نویسندگان مرد خارجی اغلب در بخش «حفظ‌الصحه، پرستاری و تربیت اطفال» و نویسندگان زن خارجی اغلب در زمینه «بخش خانه‌داری، مد و لباس» مشارکت داشتند. بعضی از نویسندگان خارجی به خواست خود با مجله همکاری داشتند، مانند خانم و آقای دکتر مکداول؛ اما در بعضی موارد بنا بر نظر مترجمان، نوشته‌هایی از مجلات، کتب و یا نویسنده‌ای خاص برگزیده می‌شد و به چاپ می‌رسید. غالب نوشته‌ها از کتاب‌ها و مجلات کشورهای

اروپایی و آمریکایی انتخاب می‌شد؛ برای نمونه مقاله‌ای که در سال اول، از مجله خانه‌داری «Hauswirtschaft» در وین از زبان آلمانی ترجمه و به چاپ رسید (عالم نسوان، س ۱، ش ۵: ۱۲). همچنین کتاب انگلیسی «پالیانا» به قلم خانم الینور پورتر^۱ که عباس آراین‌پور، قسمتی از آن را تحت عنوان «کتاب شادمانی» در هشت شماره ترجمه کرد تا «یک روح شادی در قلب‌های بی‌امید و شکسته افراد این سرزمین تولید نماید» (عالم نسوان، س ۱۰، ش ۱: ۳۹).

نقش نویسندگان و کتاب‌های آمریکایی پررنگ‌تر از سایر آثار بود؛ کتاب «زن محبوب» به قلم روت وادسورت، اهل آمریکا، که خانم جلالی قسمتی از آن را در هشت شماره منتشر کرد. وی هدف خود را از ترجمه این اثر چنین می‌نویسد: «مطالب آن برای خانم‌های ایرانی بی‌فایده نیست» (عالم نسوان، س ۱۱، ش ۲: ۵۱). گاهی نیز برخی مطالب برگرفته از مجلات خارجی بود، از جمله مجله «هم‌صحبت خانه (خانم‌ها)» که بسیار مورد توجه زنان آمریکایی بود و توصیه‌هایی مفید به مادران در جهت پرورش کودکان ارائه می‌کرد. قسمت‌هایی از این مجله تحت عنوان «مشاوره مادران» در چندین شماره از نشریه عالم نسوان به چاپ رسید (عالم نسوان، س ۹، ش ۱: ۴۴ و ش ۲: ۶۴). همچنین مجله اجتماعی و خانوادگی «ریدرز دایجست»^۲ که بیانگر زندگی و فرهنگ مردم آمریکا بود (عالم نسوان، س ۹، ش ۲: ۷۰). مجله «زندگانی بهتر» چاپ آمریکا (عالم نسوان، س ۴، ش ۱: ۲۱) و یا مطلبی که آقای احمد نخستین از مجله «ساینتیفیک آمریکا»^۳ تحت عنوان «آیا بشر می‌تواند مالاریا را برطرف نماید؟» در نشریه چاپ شد. او غرض از ترجمه این مقاله را آشنایی اولیای امور جهت از میان بردن این بیماری خانمان‌سوز می‌داند (عالم نسوان، س ۱۱، ش ۳: ۱۱۱). گاهی نیز به معرفی کتاب بسنده می‌شد. کتاب «دانستنی‌های زنان جوان» تألیف خانم دکتر «دریک آمریکایی»، ترجمه ذبیح‌الله قریان (محصل طب دارالفنون بیروت)، که راه سعادت و نیکبختی را به جامعه نسوان نشان می‌دهد، توسط ایراندخت ییل‌زاده به خوانندگان معرفی شد (عالم نسوان، س ۹، ش ۲: ۸۹).

---

1. E.H.Porter
2. Readers digest
3. scientific American

عالم نسوان این نشریه را حاصل تلاش آمریکایی‌ها می‌داند و اذعان می‌کند این نشریه «از جمله یادگاری‌های است که از اثر زحمات آمریکایی‌ها به ایران می‌باشد. آنها هم نظر به نوع پروری و مودت مخصوصی که نسبت به دولت و ملت ایران دارند تا به حال خدمات قابل تقدیری به ایران کرده و ما حقیقتاً از زحمات ایشان قدردانی و تشکر می‌نماییم» (عالم نسوان، س ۴، ش ۱: ۱). به این ترتیب مردم از طریق نشریه عالم نسوان با شیوه و سبک زندگی نوین آشنا می‌شدند که از مهم‌ترین اهداف نشریه محسوب می‌شد. به گونه‌ای که «عالم نسوان نسبت به سایر روزنامه‌های زنان، پیشرفته‌تر و غرب‌گراتر بود» (اتحادیه، ۱۳۷۷: ۲۹۹) و بدین علت ماندگارتر شد.

با بررسی تمامی شماره‌های نشریه عالم نسوان از سال ۱۲۹۹ تا ۱۳۱۲ ش و با توجه به چهار محور اصلی نشریه یعنی «حفظ‌الصحه، پرستاری و تربیت کودکان، نسوان و خانه‌داری»، آمار نویسندگانی که به شیوه‌های مختلف با این نشریه همکاری داشته‌اند در چهار جدول به طور جداگانه براساس تعداد مقاله‌ها، سال‌های مشارکت، میزان و نوع مشارکت آنان بررسی شده است.

برطبق داده‌های آماری جداول زیر، اشخاصی که به شکل‌های گوناگون اعم از مترجم، نویسنده و یا سخنران با نشریه مشارکت داشتند، شامل ۴۵/۴ درصد از زنان، ۴۳/۳ درصد از مردان و ۱۱/۳ درصد نیز با هویت نامشخص می‌باشد. مردان در زمینه‌های «حفظ‌الصحه» و زنان در زمینه مباحث زنانه مانند «پرستاری و تربیت اطفال، نسوان و خانه‌داری، مد و لباس» بیشترین مشارکت را داشته‌اند.

جدول ۱. نویسندگان بخش «حفظ‌الصحه»

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال‌های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱	آقای دکتر مکداول	۵	۱۲۹۹ تا ۱۳۰۷	۰/۴	نویسنده	رئیس ریاضخانه آمریکایی تهران
۲	۱. اسکندری پور	۲	۱۳۰۵	۰/۲	مترجم	
۳	احمد نخستین	۲	۱۳۱۰	۰/۴	مترجم	
۴	احمد صمیمی	۴	۱۳۰۱ تا ۱۳۰۵	۱/۲	مترجم	
۵	اسماعیل طبیب‌زاده	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۶	اشرف وصالی پور	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۷	امیر اعلم	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۸	پاپولازسانیس مانلی	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	آمریکایی

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۹	پروین	۱	۱۳۰۲	۰/۱	مترجم	
۱۰	حبیبه مجلل	۱	۱۳۰۳	۰/۱	مترجم	
۱۱	خانم دکتر بلر آمریکایی	۳	۱۳۱۱ تا ۱۳۰۶	۰/۵	نویسنده	پزشک بیمارستان آمریکایی تهران
۱۲	د. م	۲	۱۳۱۱	۰/۲	نویسنده	
۱۳	دکتر احیاء السلطنه	۱	۱۳۰۱	۰/۱	نویسنده	
۱۴	دکتر استپ	۱	۱۳۰۱	۰/۱	نویسنده	دندانساز اعلیحضرت همایونی
۱۵	دکتر اسکات	۱	۱۳۰۱	۰/۱	نویسنده	طیب سفارت انگلیس
۱۶	دکتر پاکارد	۳	۱۳۰۵	۰/۴	نویسنده	
۱۷	دکتر ت. کریستو	۱	۱۳۱۰	۰/۲	نویسنده	
۱۸	دکتر جلال شفا	۵	۱۳۰۶ تا ۱۳۰۱	۰/۷	نویسنده - مترجم	
۱۹	دکتر حبیب عدل	۲	۱۳۰۴	۰/۴	نویسنده	
۲۰	دکتر سعید کردستانی	۳	۱۳۰۰	۰/۹	نویسنده	
۲۱	دکتر فریم آمریکایی	۱	۱۳۰۰	۰/۲	نویسنده	رئیس مطبخخانه آمریکایی رشت
۲۲	دکتر فنک	۱	۱۳۰۳	۰/۲	نویسنده	
۲۳	دکتر قدسی	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	عضو مؤسسه پاستور
۲۴	دکتر کوک	۱	۱۳۱۰	۰/۲	نویسنده	
۲۵	دکتر موسی حکیم اعلم	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۲۶	دکتر نجات الله	۱	۱۳۰۰	۰/۱	نویسنده	
۲۷	دکتر نلیکان	۵	۱۳۰۵ تا ۱۳۰۱	۱/۳	نویسنده	طیب سفارت انگلیس و پزشک مطبخخانه دولتی ایران
۲۸	شمس النهار حجازی	۳	۱۳۰۵-۱۳۰۶	۰/۲	نویسنده	
۲۹	ع. ر. م	۱	۱۳۰۶	۰/۱	مترجم	
۳۰	عباس آریز پورکاشانی	۱	۱۳۰۷	۰/۱	نویسنده	
۳۱	فرنگیس خبیر	۱	۱۳۰۷	۰/۱	مترجم	
۳۲	فروزان میردامادی	۳	۱۳۰۱-۱۳۰۲	۰/۴	مترجم	
۳۳	کوکب قائم مقامی	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	محصل مدرسه آمریکایی همدان
۳۴	م. جلالی	۲	۱۳۰۴	۰/۳	مترجم	
۳۵	م. ف	۱	۱۳۰۷	۰/۱	مترجم	
۳۶	مادموزال شهبازی	۱	۱۳۱۲	۰/۲	نویسنده	
۳۷	محمود شکوه	۱	۱۳۰۵	۰/۱	مترجم	
۳۸	محمود نجم آبادی	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	محصل مدرسه عالی طب
۳۹	مسیز لیتن	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۴۰	معصومه فیلی	۲	۱۲۹۹-۱۳۰۰	۰/۳	مترجم	
۴۱	مهر تاج رخشان	۱	۱۳۰۴	۰/۱	مترجم	
۴۲	ن. ا. ملایری	۱	۱۳۱۱	۰/۱	مترجم	
۴۳	واسعی	۴	۱۳۰۶-۱۳۱۱	۰/۴	مترجم	
۴۴	همدم نبوی	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	

نسبت جنسیت و نگارش مطالب در بخش «حفظ الصحه»

براساس داده‌های بالا در خصوص ارائه مطالب مربوط به بهداشت و سلامت از مجموع ۴۴ نویسنده و مترجم ۵۶/۸۱ درصد از مردان، ۲۷/۲۹ درصد از زنان و ۱۵/۹ درصد جنسیت‌شان برای ما ناشناخته است. بیش از نیمی از نویسندگان بخش «حفظ الصحه» از مردان می‌باشند. زنان در این زمینه کمتر از مردان تخصص داشتند و به همین سبب بیشتر به ترجمه مطالب «حفظ الصحه» پرداخته‌اند. آقای دکتر مکداول و نلیکان و از زنان دکتر بلر، بیشترین نگارش مقاله‌ها را در این بخش برعهده داشته‌اند. آقای دکتر مکداول و دکتر بلر، از مبلغان پروتستان بیمارستان آمریکایی بودند و با دانستن زبان فارسی به راحتی با مردم ارتباط برقرار می‌کردند (فرمانفرمایان، ۱۳۷۸: ۸۳). داده‌های مذکور بیانگر آن است که ۳۰ درصد از نگارش‌ها توسط نویسندگان خارجی انجام گرفته است. با توجه به این که در این زمان پزشکان ایرانی حرفه‌ای و دارای تحصیلات دانشگاهی در اقلیت بودند، پزشکان خارجی در این بخش مقالات بیشتری نگاشته‌اند.

از بین مترجمان احمد صمیمی و از زنان فروزان میردامادی بیشترین مقاله را ترجمه کرده‌اند. همچنین جلال شفا بیشترین نگارش و ترجمه مطالب را برعهده داشته است.

جدول ۲. نویسندگان بخش «پرستاری و تربیت اطفال»

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال‌های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱	ا. اسکندری پور	۲	۱۳۰۶-۱۳۰۷	۰/۳	مترجم	
۲	احمد نخستین	۱	۱۳۰۴	۰/۱	مترجم	
۳	ادیب‌الحکما	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۴	افسانه سمیعی	۱	۱۳۰۵	۰/۱	مترجم	
۵	الیزابت فان دوین	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	
۶	پیرسیریان رئیس	۳	۱۳۱۰	۰/۳	نویسنده	
۷	حسن شکوری	۱	۱۳۰۸	۰/۱	مترجم	
۸	خانم ب. نخستین	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۹	بدرالملوک	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۱۰	خانم دکتر مکداول	۵۴	۱۳۱۲ تا ۱۲۹۹	۷/۱	نویسنده	از سال ۱۳۰۲ تا سال ۱۳۰۵ وقفه ایجاد شد. حوزه عمده نگارشات در زمینه اطفال
۱۱	خدیجه کشاورز	۱	۱۳۰۹	۰/۱	مترجم	محصل حقوق تولوز
۱۲	دکتر جانان بطرس	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۱۳	دکتر ساعد همدانی	۱	۱۳۰۳	۰/۲	نویسنده	

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱۴	دکتر شفاءالدوله	۲	۱۳۰۱	۰/۲	نویسنده	
۱۵	دکتر علی خان فلانی	۱	۱۳۱۱	۰/۲	نویسنده	
۱۶	دکتر نلیکان	۱	۱۳۰۱	۰/۲	سخنرانی	
۱۷	دکتر هاروی ویلی	۱	۱۳۰۶	۰/۲	نویسنده	
۱۸	سریه خانم میرزا رضا افشار	۲۵	۱۲۹۹ تا ۱۳۰۱	۲/۱	مترجم	
۱۹	سلیمان حبیب	۱	۱۳۰۴	۰/۲	نویسنده	
۲۰	صفیه مجلل	۲	۱۳۰۰ - ۱۳۰۸	۰/۱	مترجم - نویسنده	محصل مدرسه آمریکایی
۲۱	طلعت صدری	۱	۱۳۰۰	۰/۱	مترجم	
۲۲	طوبی ضرغامی	۱	۱۳۰۲	۰/۱	مترجم	
۲۳	طیبه میردامادی	۱	۱۳۱۰	۰/۱	مترجم	
۲۴	ع.ر.م	۱	۱۳۰۵	۰/۱	مترجم	
۲۵	علی محمد عامری	۲	۱۳۰۵	۰/۲	نویسنده - مترجم	
۲۶	عباس آراین پور کاشانی	۳	۱۳۰۶ تا ۱۳۰۸	۰/۵	مترجم	
۲۷	فاطمه انصاری	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	عضو هیئت رئیسه جمعیت نسوان وطنخواه
۲۸	فرانک ترنر	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۲۹	فرخنده سمیعی	۲	۱۳۰۰ - ۱۳۰۳	۰/۲	نویسنده - مترجم	
۳۰	فرنگیس خیبر	۱۰	۱۳۰۷ تا ۱۳۰۹	۱/۴	مترجم	
۳۱	فروزان میردامادی	۱	۱۳۰۰	۰/۱	مترجم	
۳۲	فطانه دیهیم	۱۴	۱۳۰۸ - ۱۳۱۲	۲/۸	مترجم	
۳۳	مادمازل نونیا	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۳۴	میسز استالیز	۱	۱۳۰۲	۰/۲	نویسنده	
۳۵	میسز بیزین	۱۱	۱۳۰۲ تا ۱۳۰۴	۱/۳	نویسنده	
۳۶	معصومه آذری	۱	۱۲۹۹	۰/۱	مترجم	
۳۷	ملوک شایان	۸	۱۳۰۳ تا ۱۳۰۶	۱/۰	مترجم	
۳۸	مهرانور سمیعی	۳	۱۳۰۲ - ۱۳۰۳	۰/۲	مترجم	
۳۹	مهرانگیز پیشداد	۴	۱۳۰۵	۰/۵	نویسنده - مترجم	
۴۰	مهرتاج رختشان	۲	۱۳۰۵ - ۱۳۰۶	۰/۳	مترجم	
۴۱	میس تیلی	۵	۱۳۰۰ - ۱۲۹۹	۰/۲	نویسنده	پرستار مریضخانه آمریکایی
۴۲	واسعی	۸	۱۳۰۶ - ۱۳۰۷	۱/۲	مترجم	
۴۳	همدم نبوی	۲	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده - مترجم	

نسبت جنسیت و نگارش مطالب در بخش «پرستاری و تربیت اطفال»

در زمینه پرستاری و تربیت اطفال، براساس داده‌های بالا ۳۰/۲۳ درصد از مشارکت کنندگان مرد و ۶۲/۸۰ درصد زن و ۶/۹۷ درصد جنسیت‌شان برای ما ناشناخته است. بر این اساس پیرسیریان رئیس و از میان زنان، خانم دکتر مکداول بیشترین مقاله را به نگارش درآورده‌اند. عباس آراین‌پور کاشانی از مردان و از زنان سریه افشار بیشترین ترجمه مقاله را به خود اختصاص داده‌اند. آقای علی محمدعامری و خانم مهرانگیز پیشداد هم در نویسندگی و هم ترجمه بخش پرستاری و تربیت اطفال در اولویت قرار دارند. یافته‌های بالا بیانگر آن است که زنان در بخش «پرستاری و تربیت اطفال» نسبت به «حفظ‌الصحه» فعال‌تر بودند. با توجه به این که در این دوران به سلامت مادر و کودک توجه خاصی مبذول شده بود، لذا تلاش زنان تحصیل کرده جهت ارتقاء آگاهی زنان جامعه به اموری که به بهداشت و تندرستی مادران و کودکان می‌انجامید، افزایش یافت. با عنایت به جدول بالا ۲۱ درصد نویسندگان بخش «پرستاری و تربیت اطفال» خارجی می‌باشند. با توجه به اینکه «پرستاری و تربیت اطفال» از وظایف زنان به شمار می‌رود و نیز پزشک متخصص و صاحب‌نظر در این زمینه در ایران محدود بود، لذا اغلب نویسندگان مقالات پزشکان و پرستاران زن خارجی بودند. همچنین در مقایسه با دیگر بخش‌ها، نویسندگانی که هویت‌شان نامعلوم باشد، کمتر است.

جدول ۳. نویسندگان بخش «نسوان»

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال‌های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱	آ. گزندیان	۱	۱۳۰۹	۰/۲	مترجم	
۲	آسیه ضرابی	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۳	آقای ر. هزار	۲	۱۳۱۰-۱۳۱۲	۰/۴	نویسنده - مترجم	از مسجد سلیمان
۴	آقای م. ج. پژمان	۱	۱۳۱۲	۰/۳	نویسنده	
۵	ابراهیم مرآت	۱	۱۳۰۳	۰/۲	نویسنده	
۶	ا. جلالی	۱	۱۳۰۳	۰/۱	مترجم	
۷	ابوالقاسم سحاب	۱	۱۳۰۵	۰/۱	مترجم	
۸	احترام‌الدوله	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	در متن با نام سرپوش سالیور جسایی
۹	احمد رضوی کرمانی	۱	۱۳۰۴	۰/۲	نویسنده	
۱۰	احمد کاوه	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱۱	احمد نخستین	۳	۱۳۰۶-۱۳۰۴	۰/۲	مترجم	
۱۲	احمد یک کلام	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۳	اختر سمیعان	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۱۴	اختر معدلی	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۱۵	اختر وزیری	۱	۱۳۰۵	۰/۲	نویسنده	
۱۶	اسماعیل بوذری	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	
۱۷	اشرف نبوی	۱	۱۳۱۰	۰/۱	سخنرانی	
۱۸	اقدس اشتوداخ	۱	۱۳۱۰	۰/۱	سخنرانی	
۱۹	امضاء محفوظ	۱	۱۳۰۴	۰/۲	نویسنده	
۲۰	امیراسلان خلعتبری	۱	۱۳۱۱	۰/۲	نویسنده	فارغ التحصیل مدرسه آمریکایی
۲۱	ایران ارانی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	سخنرانی	
۲۲	ایراندخت یل زاده	۱	۱۳۰۷	۰/۱	تالیف	
۲۳	ایران تیمورتاش	۱	۱۳۰۹	۰/۲	سخنرانی	
۲۴	باقر دبیری	۱	۱۳۱۰	۰/۲	مترجم	
۲۵	بالاخانم مرآت السلطان	۳	۱۳۰۶ تا ۱۳۰۸	۰/۳	نویسنده	
۲۶	بدرالملوک بامداد	۱	۱۳۱۲	۰/۴	نویسنده	
۲۷	بدریه میرشکاری	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	محصله مدرسه آمریکایی
۲۸	بدخشان قائم مقامی	۳	۱۳۰۸-۱۳۱۰	۰/۲	نویسنده	مدیر افتخاری قرائت خانه ملی شاپور
۲۹	پروین اعتصامی	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	
۳۰	پیرسپایان رئیس	۲	۱۳۰۹	۰/۳	نویسنده	
۳۱	تاج هما	۲	۱۳۰۸-۱۳۰۹	۰/۴	نویسنده	
۳۲	ترقی بگم	۱	۱۳۰۴	۰/۱	نویسنده	
۳۳	تقی بهرامی	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	دکترای کشاورزی
۳۴	جعفر ر. پژوهی	۲	۱۳۰۸-۱۳۰۹	۰/۲	نویسنده	
۳۵	جلال الدین	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	پزشک بوشهری
۳۶	جمیله غفاری	۱	۱۳۰۸	۰/۲	مترجم	
۳۷	جهانگیر جلیلی	۱	۱۳۰۷	۰/۱	نویسنده	
۳۸	جواد پارسا کرمانی	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	
۳۹	جواد جهان بین کرمانی	۱	۱۳۰۴	۰/۱	نویسنده	
۴۰	حبیبه مجلل	۲	۱۳۰۷-۱۳۰۸	۰/۹	مترجم	
۴۱	حسین اکرمی	۱	۱۳۰۸	۰/۳	نویسنده	
۴۲	حشمت حاداشیان	۲	۱۳۱۱	۰/۲	نویسنده- مترجم	محصل مدرسه آمریکایی
۴۳	حمیده نیکو	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۴۴	حیدر سعیدی	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۴۵	خانم الیورپورتر	۸	۱۳۰۸-۱۳۰۹	۳/۵	نویسنده	
۴۶	خانم دکتر مکداول	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	همسر آقای دکتر مکداول
۴۷	خانم دکتر مهدی ملک زاده	۲	۱۲۹۹	۰/۲	نویسنده	
۴۸	خانم کیفر دینچات	۱	۱۳۰۱	۰/۱	نویسنده	

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۴۹	خانم ص.ا	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۵۰	خانم و. پژمان	۱	۱۳۰۷	۰/۲	نویسنده	به نقل از روزنامه استخر
۵۱	خدیدجه محمدآبادی	۲	۱۳۰۷	۰/۴	مترجم- سخنرانی	
۵۲	خدیدجه وزیری	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۵۳	دکتر آدالر	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۵۴	دکتر رضازاده شفق	۴	۱۳۰۹ تا ۱۳۱۱	۱/۰	نویسنده	فارغ التحصیل مدرسه آمریکایی تبریز
۵۵	دلشاد خانم چنگیزی	۳۱	۱۲۹۹ تا ۱۳۱۰	۱/۹	نویسنده	
۵۶	ر.ا. پیرد	۱	۱۳۰۷	۰/۲	نویسنده	سیاح آمریکایی
۵۷	رحیم	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	عضو مدرسه آمریکایی ملایر
۵۸	رحیم نامور	۲	۱۳۰۸-۱۳۰۹	۰/۳	نویسنده	دارای گرایشات چاپ
۵۹	رضا خلیلی	۴	۱۳۱۰-۱۳۱۱	۰/۶	نویسنده	
۶۰	رفیع الله متحده	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۶۱	روت وادسورت	۸	۱۳۰۹ تا ۱۳۱۱	۲/۳	نویسنده	خانم دکتر آمریکایی
۶۲	زیور زیادخان	۱	۱۳۰۸	۰/۱	سخنرانی	دیبلمه مدرسه آمریکایی
۶۳	ساسان خواجه نصیری	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۶۴	ساسان کی آرش	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	به نقل از روزنامه البرز
۶۵	سربه افشار	۲	۱۳۰۲-۱۳۰۳	۰/۱	مترجم	
۶۶	سعید نفیسی	۱	۱۳۱۲	۰/۲	نویسنده	استاد دانشگاه تهران
۶۷	سگرزاده پوشهری	۱	۱۳۰۷	۰/۱	مترجم	محصل طب نقل از حبل المتین
۶۸	سلطان حمید سلیمانی	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	
۶۹	شایگان ملایری	۱	۱۳۰۶	۰/۲	مترجم	
۷۰	ص.غ	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۷۱	صادق بروجردی	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	
۷۲	صدیقه دولت آبادی	۴	۱۳۰۱ تا ۱۳۱۱	۰/۴	نویسنده- سخنرانی	نماینده زنان ایران در کنگره بین المللی پاریس (۱۹۲۶)
۷۳	ض. خانقی	۱	۱۳۰۲	۰/۲	مترجم	
۷۴	ضیاء الدین طه	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	
۷۵	طیبه میردامادی	۳	۱۳۰۸ تا ۱۳۱۰	۰/۳	نویسنده- مترجم	استاد دانشگاه تهران
۷۶	طیبه شیمی	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۷۷	ع.د.د	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۷۸	ع. شهابی خراسانی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	مترجم	
۷۹	ع.ع. ایروانی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	محصله مدرسه آمریکایی
۸۰	ع.م.ع	۲	۱۳۰۲	۰/۱	مترجم	
۸۱	عباس آرین پور کاشانی	۸	۱۳۰۶-۱۳۱۱	۱/۵	نویسنده- مترجم	
۸۲	عزیز الله حصیاد	۱	۱۳۱۲	۰/۲	نویسنده	
۸۳	عزیز الله محبی	۱	۱۳۰۹	۰/۲	نویسنده	
۸۴	عفت الملوک فخمی	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	
۸۵	عفت زندی	۳	۱۳۱۱-۱۳۱۲	۰/۳	نویسنده- سخنرانی	
۸۶	عفت سمیعی افشار	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	محصل مدرسه آمریکایی

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۸۷	عفت سمیعان	۱۲	۱۳۰۸-۱۳۰۵	۱/۴	نویسنده - مترجم	
۸۸	عفت نادری	۲	۱۳۰۵	۰/۲	مترجم	
۸۹	علی محمد عامری	۱	۱۳۰۴	۰/۳	مترجم	
۹۰	علی اصغر شمیم	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	استاد تاریخ دانشگاه تهران
۹۱	علی اصغر شریف	۱	۱۳۰۲۱	۰/۲	نویسنده	
۹۲	علیقلی فحیمی	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۹۳	غلامرضا رشید یاسمی	۲	۱۳۰۸-۱۳۰۷	۰/۴	نویسنده	فارغ التحصیل دبیرستان سن لویی
۹۴	فاطمه اردشیری	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۹۵	فاطمه انصاری	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	
۹۶	فاطمه عراقی	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۹۷	فخر عظمی خواجه نصیری	۱	۱۲۹۹	۰/۲	نویسنده	
۹۹	فخری ساعد	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	
۹۹	فرخنده سمیعی	۲	۱۳۰۰	۰/۲	نویسنده	
۱۰۰	فرنگیس خبیر	۱	۱۳۰۹	۰/۱	مترجم	محصل مدرسه آمریکایی
۱۰۱	فرنگیس شاهرخ	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	
۱۰۲	فروزان میردامادی	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۱۰۳	فریدون کشاورز	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	محصل مدرسه طب
۱۰۴	فطانه دهبیم	۵	۱۳۰۹ تا ۱۳۰۷	۰/۸	مترجم	
۱۰۵	کتایون سروشیان	۱	۱۳۰۷	۰/۱	نویسنده	
۱۰۶	کوکب قائم مقامی	۲	۱۳۰۲-۱۳۰۶	۰/۳	نویسنده	
۱۰۷	گوهر فردی	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۱۰۸	م. شاهرخ	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۰۹	م. حجازی	۳	۱۳۰۵	۰/۴	نویسنده - مترجم	
۱۱۰	م. م. شمس	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۱۱۱	م. نوری	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	مراسله از تهران
۱۱۲	مادام آنستا قهرمان	۲	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	از بندر پهلوی
۱۱۳	مارشال ت. ی.	۱	۱۳۰۷	۰/۳	نویسنده	
۱۱۴	محسن رافت	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	
۱۱۵	محمد بدر	۲	۱۳۰۲-۱۳۰۳	۰/۲	نویسنده	دیپلمه مدرسه عالی آمریکایی
۱۱۶	محمد علی ایروانی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	از آبادان
۱۱۷	مرسده کروبیان	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۱۱۸	مریم مفتاح الملک	۲	۱۳۰۰-۱۳۰۵	۰/۲	نویسنده	
۱۱۹	مستوره افشار	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	به نقل از جریده ایران
۱۲۰	میسز بویس	۴	۱۳۰۱ تا ۱۳۱۲	۰/۵	نویسنده	
۱۲۱	مسیح فرهنگی	۱	۱۳۱۰	۰/۱	نویسنده	
۱۲۲	مصطفی عباسی	۱	۱۳۰۱	۰/۲	نویسنده	دیپلمه مدرسه عالی آمریکایی
۱۲۳	مصطفی لطفی منظومی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	
۱۲۴	ملک فلسفی	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	
۱۲۵	ملک محمودی	۱	۱۳۰۸	۰/۱	سخنرانی	

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱۲۶	ملکه استواررانی	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۱۲۷	ملوک جلالی	۱۱	۱۳۰۲ تا ۱۳۱۱	۳/۰	مترجم	
۱۲۸	ملوک شایان	۱	۱۳۰۵	۰/۱	مترجم	
۱۲۹	منصور فحیمی	۱	۱۳۰۴	۰/۲	نویسنده	
۱۳۰	منور صفازاده	۱	۱۳۰۹	۰/۱	سخنرانی	
۱۳۱	منیره شاهرخ	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۳۲	مهدی خان طی	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	مدیر داروخانه
۱۳۳	مهرانگیز عهدیه	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	
۱۳۴	مهرانورسمیعی	۹	۱۳۰۱-۱۳۰۳	۰/۴	نویسنده- مترجم	
۱۳۵	مهراج رخشان	۳	۱۳۰۶-۱۳۱۱	۰/۳	نویسنده	نخستین دختر فارغ التحصیل مدرسه آمریکایی
۱۳۶	موسی رحمت پور	۱	۱۳۱۱	۰/۱	نویسنده	
۱۳۷	موسی مهتدی	۱	۱۳۱۲	۰/۱	نویسنده	از انگلستان
۱۳۸	مهدی ورزنده	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	پدر ورزش ایران
۱۳۹	میس دولیتل	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۴۰	میسز هیوز	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۴۱	میس یانک	۲	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۱۴۲	ن. خانم بواسحق	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۱۴۳	نجفی	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	
۱۴۴	نزهت ایران	۲	۱۳۰۰	۰/۳	نویسنده	
۱۴۵	نزهت پژمان	۱	۱۳۱۲	۰/۲	نویسنده	
۱۴۶	نصرالله رستگار	۲	۱۳۰۱	۰/۳	نویسنده	
۱۴۷	نصیرالدوله بدر	۱	۱۳۰۷	۰/۲	سخنرانی	نماینده مجلس شورای ملی
۱۴۸	نیره سمیعی	۱	۱۳۱۱	۰/۱	سخنرانی	دبیرمه مدرسه آمریکایی
۱۴۹	هدایت الله ناهید	۲	۱۳۰۷	۰/۲	نویسنده	
۱۵۰	هما محمودی	۸	۱۲۹۹ تا ۱۳۰۱	۱/۰	نویسنده	
۱۵۱	همای عظمی	۱	۱۳۰۱	۰/۱	نویسنده	
۱۵۲	همدم افشارصادقی	۵	۱۳۱۰-۱۳۱۱	۰/۴	مترجم	
۱۵۳	همدم نبوی	۱۱	۱۳۰۰ تا ۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده- مترجم	مفتشه کل مدارس نسوان تهران
۱۵۴	و. هوشیدر	۱	۱۳۰۹	۰/۱	نویسنده	
۱۵۵	یک نفر کرمانی	۱	۱۳۰۶	۰/۲	نویسنده	
۱۵۶	یوسف دلپجانی	۱	۱۳۰۸	۰/۱	نویسنده	

نسبت جنسیت و نگارش مطالب در بخش «نسوان»

بر اساس جدول بالا ۵۰ درصد نویسندگان و مترجمان مقالات مرتبط با بخش نسوان زنان و ۳۷/۸۳ درصد مردان بوده اند. و ۱۲/۱۷ درصد از نویسندگان جنسیت شان برای ما مشخص نیست. دلشاد چنگیزی از بین زنان و از مردان رضا خلیلی و رضازاده شفق بیشترین مقاله را نوشته اند و در این بین خانم ملوک جلالی، و از مردان احمد نخستین بیشترین ترجمه بخش

نسوان را برعهده داشتند. عباس آرین پور کاشانی و از زنان عفت سمعیان، هم ترجمه و هم نویسندگی این بخش را برعهده داشته‌اند. خانم ملوک جلالی در طی هشت شماره قسمت-هایی از کتاب «زن محبوب» را به منظور اینکه برای زنان مفید می‌باشد، ترجمه کرده است. در این کتاب به زنان توصیه می‌شد به استحمام، پاکیزگی، پوست، مطالعه، تفریح و مواردی از این گونه پردازند و این کارها را برای خود عادت کنند. همچنین نویسنده به نقش رعایت نظافت، بهداشت دهان و دندان، در محبوبیت زن اشاره کرده است. تأکید به ورزش و تغذیه صحیح برای داشتن جسم قوی و تناسب اندام را پیشنهاد می‌کند (عالم نسوان، س ۱۱، ش ۲: ۵۱؛ ش ۳: ۱۱۸؛ ش ۴: ۱۶۵؛ ش ۵: ۲۳۰؛ ش ۶: ۲۸۲؛ س ۱۲ ش ۱: ۳۵؛ ش ۲: ۵۱؛ ش ۳: ۱۱۳). در بخشی با عنوان «مشاغل نسوان» خانم همدم افشار صادقی در رابطه با مشاغلی که برای زنان مناسب است مطالبی ذکر می‌کند. (عالم نسوان، س ۱۱، ش ۴: ۱۵۵؛ ش ۵: ۲۱۴؛ ش ۶: ۲۶۹؛ س ۱۲، ش ۱: ۲۹؛ ش ۳: ۱۱). همچنین بخش‌هایی از مجله «خانه‌داری نیکو» که یکی از مجلات زنانه معتبر آمریکایی در این خصوص بود، تحت عناوین مختلف توسط خانم فطانه دیهیم و حبیبه مجلل در چندین شماره ترجمه و چاپ شده است (عالم نسوان، س ۹، ش ۱: ۲۱، ش ۳: ۱۰۸؛ س ۱۰، ش ۵: ۲۱۵). حدود نه درصد از نویسندگان این بخش خارجی هستند. لازم به ذکر است که در این بخش برخلاف «حفظ الصحه و پرستاری اطفال»، بنابر انتخاب مترجمان اقدام به ترجمه مقالات این نویسندگان خارجی شده است.

جدول ۴. نویسندگان بخش «خانه‌داری - مد و لباس»

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال‌های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱	آغا بگم بختیاری	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	
۲	ا.س. میلسپو	۱	۱۳۰۵	۰/۱	نویسنده	
۳	ا.ش.م	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۴	ب. بهاء‌الدین	۱	۱۳۰۸	۰/۲	مترجم	
۵	بدرالملوک	۱	۱۳۰۰	۰/۱	نویسنده	
۶	ت.ن. اعظام‌السلطنه	۱	۱۲۹۹	۰/۱	نویسنده	
۷	حبیبه مجلل	۱	۱۳۰۶	۰/۱	مترجم	
۸	حسام‌الدین شفا	۱	۱۳۰۴	۰/۱	نویسنده	
۹	خ. ستوده	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	
۱۰	خانم دکتر مکداول	۱	۱۳۰۶	۰/۱	نویسنده	

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد مقاله	سال‌های مشارکت	میزان مشارکت %	نوع مشارکت	توضیحات
۱۱	خدیدجه محمدآبادی	۱	۱۳۰۷	۰/۱	مترجم	
۱۲	سلیمان حیم	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	عضو اداره کل عایدات داخلی
۱۳	طوبی ضرغامی	۹	۱۳۰۰-۱۳۰۲	۰/۷	مترجم	
۱۴	ع.م.ع	۱	۱۳۰۲	۰/۱	مترجم	
۱۵	علی نصر	۱	۱۳۰۳	۰/۱	نویسنده	
۱۶	عفت سمعیان	۱۵	۱۳۰۸ تا ۱۳۱۲	۱/۵	مترجم	
۱۷	فرخنده سمعی	۸	۱۲۹۹-۱۳۰۰	۰/۹	نویسنده	
۱۸	فرنگیس خبیر	۱	۱۳۰۶	۰/۱	مترجم	محصل مدرسه آمریکایی
۱۹	م.ج	۱	۱۳۰۲	۰/۱	مترجم	
۲۰	م.م. محمودی	۱۷	۱۲۹۹ تا ۱۳۰۲	۲/۰	نویسنده- مترجم	
۲۱	محمود ملکی	۱	۱۳۰۴	۰/۱	مترجم	
۲۲	مستر سموئیل سعید	۳	۱۳۰۴	۰/۲	نویسنده	رئیس ساختمان بانک شاهنشاهی
۲۳	میسز استاتیر	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۲۴	میسز بويس	۲۲	۱۲۹۹ تا ۱۳۰۶	۲/۰	نویسنده	
۲۵	میسز شرک	۱	۱۳۰۲	۰/۱	نویسنده	
۲۶	میسز ویلسون	۱	۱۳۰۴	۰/۱	نویسنده	
۲۷	میسز وایشم	۳	۱۳۰۰-۱۳۰۱	۰/۳	نویسنده	
۲۸	ملوک جلالی	۲۰	۱۳۰۲ تا ۱۳۰۵	۲/۳	مترجم	
۲۹	ملوک شایان	۱	۱۳۰۶	۰/۱	مترجم	
۳۰	مهرداد رخشان	۱	۱۳۰۴	۰/۱	مترجم	
۳۱	میس یانک	۴	۱۳۰۱-۱۳۰۲	۰/۳	نویسنده	
۳۲	هادی سیاح سپانلو	۱	۱۳۰۰	۰/۱	مترجم	
۳۳	همدم نبوی	۲	۱۳۰۱-۱۳۰۶	۰/۲	نویسنده- مترجم	

نسبت جنسیت و نگارش مطالب در بخش «خانه‌داری - مد و لباس»

برطبق جدول بالا ۶۰/۶۱ درصد از مشارکت کنندگان در بحث خانه‌داری زن و ۲۱/۲۱ درصد مرد و ۱۸/۱۸ درصد جنسیت‌شان نامشخص می‌باشد. در مبحث خانه‌داری، مشارکت مردان کمتر از دیگر مباحث است. در این بین، سه مقاله در ارتباط با مسائل عمومی شهر ولی مرتبط با خانه‌داری توسط علی نصر با عنوان «ارزاق تهران»، حسام‌الدین شفا با عنوان «گوشت تهران» و سلیمان حیم «نان تهران» به نگارش درآمده بود (عالم نسوان، س ۵، ش ۱۳: ۱ و ش ۳: ۱۶ و ش ۲: ۱۲). در مقاله‌ای دیگر، میلسپو مردم ایران را تشویق به صرفه‌جویی می‌کرد (عالم نسوان، س ۷ ش ۳: ۱۱۵). همچنین سموئیل سعید سه مقاله درباره

چگونگی ساختار و معماری خانه، که ضامن آسایش افراد خانواده می‌شود، به رشته تحریر درآورده بود (عالم نسوان، س ۵، ش ۵: ۶؛ س ۶، ش ۱: ۱۴ و ش ۲: ۱۵). محمود ملکی و هادی سیاح سپانلو، مترجمان مرد در بحث خانه‌داری بودند. از بین زنان فرخنده سمیعی و از نویسندگان زن خارجی بویس، یانک و وایشم بیشترین نگارش را داشته‌اند. در بحث مد و لباس با توجه به اینکه موضوع زنانه است، مردان مشارکت نداشتند.

ببست و چهار درصد از نویسندگان این بخش خارجی هستند. ملوک جلالی غالب ترجمه‌ها را برعهده داشته است، اما بیشترین مشارکت در ترجمه و نگارش را م. م. محمودی به خود اختصاص داده است که هویتش برای ما معلوم نیست. بخشی از مجله تحت عنوان «طرز لباس» به ارائه مدل‌های لباس می‌پرداخت. فرخنده سمیعی زنان ایرانی را با آخرین مدل لباس جدید غربی همراه با تصاویری که مأخوذ از ژورنال‌های خارجی بود، آشنا می‌کرد. «مطابق فرم جدید و ژورنال‌هایی که در ماه قبل از لندن به ما رسیده است، مد لباس قدری بلندتر از سابق و دامن‌ها دو طبقه است». مدل‌های لباس ارائه شده در این مجله متأثر از مدل‌های اروپایی و آمریکایی بود و بیشتر در جهت همسوسازی زنان ایرانی با مدل‌های لباس غربی صورت می‌گرفت. در این مجله لباس ایرانیان همچون چادر، چاقچور و روبند و غیره جای خود را به کلاه، پالتو و کت داد. پارچه‌های کرپ، کرپ دوشین و اطلس به جای پارچه‌های مخمل و زری تبلیغ می‌شد (عالم نسوان، س ۱، ش ۱: ۱۸ و ش ۳: ۱۶ و س ۲، ش ۲: ۲۶) و بدین ترتیب زمینه نوگرایی در پوشش زنان ایرانی عملاً فراهم شد. این در حالی بود که زنان نوگرا در توانمندسازی زنان ایران، برای اینکه مبتکر و طراح مدل لباس خود باشند، گامی برنداشتند.

نتیجه‌گیری

نشریه عالم نسوان از جمله نشریات زنان بود که با سیزده سال انتشار مستمر نویسندگان متعددی را جذب کرد و از خلال مقالات می‌توان با نام نویسندگان و جنسیت‌شان آشنا شد. پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان مشارکت، جنسیت، موقعیت علمی و اجتماعی این نویسندگان صورت گرفت. نتایج تحلیل محتوایی و آماری مقالات نشریه عالم نسوان مؤید آن است که تعداد زنانی که از راه نگارش یا ترجمه با نشریه همکاری داشتند با اندکی

تفاوت بیش از مردان بوده است. این امر هم به سیاست نشریه مبنی بر تشویق نوشته‌های زنان مرتبط است و هم حاکی از وجود انگیزه بالا و تلاش زنان مؤثر در این امر و نشانگر امیدی است که این زنان بر تأثیرگذاری بر جامعه و افقی رو به پیشرفت در آینده داشتند.

مباحثی که مردان بیشتر درباره آنها مطلب می‌نوشتند موضوعات کلی، نظیر نقد شرایط اجتماعی و فرهنگی، قانون و پزشکی بود؛ درمقابل زنان در خصوص موضوعات اخلاقی، انتقاد از مردان، لزوم تعلیم و تربیت دختران، اخبار ترقی نسوان و همچنین موضوعات خاص زنان نظیر تربیت کودکان، خانه‌داری، آشپزی، پوشش، مد و آرایش مطلب می‌نوشتند. بنابراین زنان در سه بخش پرستاری - تربیت اطفال، نسوان و خانه‌داری - مد و لباس و مردان در بخش‌های حفظ‌الصحه مشارکت بیشتری داشتند. در مبحث پرستاری و تربیت اطفال تعداد نویسندگانی که جنسیت‌شان نامشخص است، کمتر است.

برخی از نویسندگان در نوشتار ارسالی از معرفی کامل خود، خودداری می‌کردند و هویتشان برای خوانندگان محرز نبود. آنان خود را با نام مستعار و یا به اعتبار پدر و همسرشان و در برخی موارد به شکل مخفف یا عام معرفی می‌کردند. چنین به نظر می‌رسد که اکثریت این نوشته‌ها از آن زنان باشد. شرایط آن دوران، حقارت‌ها، تعصب و هنجارهای ارزشی و اخلاقی زمینه را برای محدودیت و عدم حضور صریح زنان در جامعه فراهم می‌کرد.

بدیهی است نویسندگان از قشر باسواد و تحصیل کرده جامعه محسوب می‌شدند. اغلب نویسندگان، به‌ویژه مردان از کسانی بودند که به تحصیلات دانشگاهی پرداختند و از مراتب سیاسی یا اجتماعی در دربار، دولت و جامعه برخوردار بودند. محتوای مقالات با تحصیلات، شغل، جایگاه اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نویسندگان ارتباط داشت. مرام عالم نسوان سیاسی نبود، از این رو می‌توانست با طیف وسیعی از نویسندگان با اعتقادات مذهبی، گرایش‌های سیاسی و ملیت‌های متفاوت همکاری کند، به گونه‌ای که در میان نویسندگان از اقلیت‌های دینی همچون زردشتی، مسیحی و یهودی و یا نویسندگان وابسته به حزب توده، حزب ایران نوین و حزب دموکرات مشارکت داشتند.

حضور نویسندگان خارجی، به‌ویژه کشورهای اروپایی و آمریکایی، به اشکال گوناگون دیده می‌شود. برخی از آنان داوطلبانه برای نشریه مقالاتی می‌فرستادند و یا به

انتخاب مترجم قسمتی از کتاب و یا مقالاتشان در نشریه به چاپ می‌رسید. در این بین نقش پررنگ نویسندگان، کتاب‌ها و مجلات آمریکایی و نیز دانش‌آموختگان مدرسه آمریکایی در نشریه عالم نسوان کاملاً مشهود است.

در نظر نویسندگان نشریه، زنان اروپایی و آمریکایی به عنوان چشم‌انداز، هدف‌گذاری شده بودند، لذا بسیاری از مترجمان با هدف آشنایی زنان با ارزش‌ها و هنجارهای نوین بخش‌هایی از مجلات، کتاب‌ها و ژورنال‌های آمریکایی را ترجمه و در نشریه به چاپ می‌رساندند با این امید که نوشته‌های آنان در تغییر فرهنگ و سبک زندگی زنان ایرانی مؤثر افتد. آنان بر این باور بودند که با تغییر فرهنگ زنان، هنجارها و ارزش‌های نسل آینده نیز تغییر خواهد کرد. نویسندگان نشریه با نوشته‌های خود در جهت تداوم روند نوگرایی در جامعه و به‌ویژه در بین زنان سهم قابل توجهی داشتند.

منابع

الف) کتاب‌ها

- آبراهامیان، یرواند (۱۳۷۷). *ایران بین دو انقلاب: در آمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران معاصر*. ترجمه احمد گل محمدی و دیگران. تهران: نشر نی.
- ابریشمی، محمدحسن (۱۳۷۳). *پسته ایران*. شناخت تاریخی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- اتحاد، هوشنگ (۱۳۸۰). *پژوهشگران معاصر ایران*. تهران: فرهنگ معاصر.
- اتحادیه، منصوره (۱۳۷۷). *اینجا طهران است*. تهران: نشر تاریخ ایران.
- امامی، کریم (۱۳۸۵). *از پست و بلند ترجمه*. ج ۲. تهران: نیلوفر.
- انوری، حسن و همکاران (۱۳۸۷). *فرهنگ اعلام*. تهران: نشر سخن.
- بامداد، بدرالملوک (۱۳۴۷). *زن ایرانی از انقلاب مشروطیت تا انقلاب سفید*. تهران: ابن سینا.
- *پرونده ناتمام* (۱۳۸۰). به کوشش مختار حدیدی و جلال فرهمند. تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران.
- *حزب ایران نوین به روایت ساواک* (۱۳۸۰). تهران: وزارت اطلاعات مرکز بررسی اسناد تاریخی.

- خلعتبری، ارسلان (۱۳۹۳). **خاطرات ارسلان خلعتبری ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ سقوط دکتر مصدق**. به کوشش غزال خلعتبری. تهران: پرشکوه.
- دژم، عذرا (۱۳۸۴). **اولین زنان**. تهران: نشر علم.
- رسولی، جی، آلن کیدی (۱۹۵۷م). **طیب محبوب: شرح زندگانی دکتر سعید کردستانی**. بی جا. انجمن بین المللی مسیحیان ایرانی.
- روستایی، محسن (۱۳۸۲). **تاریخ طب و طبابت در ایران (از عهد قاجار تا پایان عصر رضاشاه) به روایت اسناد**. ج ۲. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- زارعی، مهدی (۱۳۹۲). **فرهنگنامه طلایی ورزش**. تهران: نشر طلایی.
- شمیم، علی اصغر (۱۳۷۰). **ایران در دوره سلطنت قاجار**، چاپ دوم، تهران: شرکت چاپ و انتشارات علمی.
- شیخ الاسلامی، پری (۱۳۵۱). **زنان روزنامه نگار و اندیشمند ایران**. تهران: زرین.
- صدیق، عیسی (۱۳۵۲). **چهل گفتار درباره سالگردهای تاریخی: یادبود دانشمندان معاصر تاریخ و فرهنگ ایران**. تهران: دانشگاه تهران.
- عاقلی، باقر (۱۳۸۰). **شرح حال رجال سیاسی و نظامی معاصر ایران**. ج ۲. تهران: نشر علم.
- _____ (۱۳۸۱). **خاندان های حکومتگر ایران**. تهران: نشر علم.
- فرخ زاد، پوران (۱۳۸۱). **کارنمای زنان کارای ایران (از دیروز تا امروز)**. تهران: نشر قطره.
- فرمانفرمایان، ستاره و مانکردونا (۱۳۷۸). **دختری از ایران**. ترجمه ابوالفضل طباطبایی. تهران: نشر کارنگ.
- مرسلوند، حسن (۱۳۶۹). **زندگی نامه رجال و مشاهیر ایران (۱۲۹۹-۱۳۲۰)**. ج ۲. تهران: نشر الهام.
- نظری، منوچهر (۱۳۸۸). **رجال پارلمانی ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)**. تهران: نشر فرهنگ معاصر.
- هوشنگ مهدوی، عبدالرضا (۱۳۸۴). **سرنوشت یاران دکتر مصدق**. تهران: نشر علمی.

ب) مقالات

- افشار، ایرج (۱۳۵۷). «یادی از علی محمد عامری». **ینما**. سال سی و یکم. ش ۱۲.
- ترابی فارسانی، سهیلا (۱۳۸۸). «تکاپوی زنان عصر قاجار: فردیت جهان سنت و گذرا از آن». **تاریخ اسلام و ایران**. ش ۲.
- دولتشاهی، مهرانگیز (۱۳۸۴). «زن ایرانی در کشاکش نوگرایی». **مجله ایران شناسی**. آمریکا. سال ۱۷. ش ۴.

ج) منابع الکترونیکی

- ضیا طبری، آرش (فروردین ۱۳۹۵). **تاریخچه سازمان زنان و انجمن زردتشتیان کرمان**. برساد: تارنمای خبری و حلیلی زردتشتیان. (<http://www.berasad.com>)
- افخمی، مهناز (نوامبر ۱۹۸۳)، **مصاحبه با فرنگیس شاهرخ**. پروژه تاریخ شفاهی ایران. بنیاد مطالعات ایران. واشینگتن. (<http://www.fis-iran.org>)

د) نشریات

- **عالم نسوان** (۱۲۹۹ تا ۱۳۱۲ ه.ش).